

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Л.В. Гейвич,

О.С. Щербина, асист.

Національний університет харчових технологій

В умовах ринкової економіки особливої актуальності набирають облік та аналіз власного капіталу, наявність якого дозволяє функціонувати підприємствам всіх форм власності. В теперішній час, коли більша частина підприємств мають недержавну форму власності, облік власного капіталу набуває важливого економічного значення, так як показує кількість власних засобів підприємства, які знаходяться в його розпорядженні, та які представляють собою фонди та резерви. Економічна важливість власного капіталу і багатогранність його структури обумовлюють необхідність проведення правильного та достовірного обліку, а також здійснення аналізу власного капіталу на кожному підприємстві.

Загальна величина власного капіталу підприємства, який охоплює його нерозподілений прибуток, статутний, додатковий, резервний та інші види капіталу, є динамічною величиною і змінюється під впливом різних внутрішньовиробничих (обсяги виробництва продукції, її собівартість тощо) та зовнішніх (попит та ринкові ціни на продукцію підприємства, податкова політика держави тощо) чинників. Тому, зважаючи на те, що власний капітал є основним джерелом формування та збільшення обсягів активів підприємства, його зміни не повинні бути стихійними, а мають чітко регулюватись у процесі системного управління діяльністю підприємства. Разом з тим, ефективне управління власним капіталом неможливе без ґрунтовного контролю за змінами його величини та структури.

Аудит власного капіталу та установчих документів не можуть досліджуватись окремо один від одного, тому що такий елемент власного капіталу, як статутний, є основою будь-якого підприємства і фіксується в його установчих документах. Також в них можуть міститися дані й про інші елементи власного капіталу.

Під час формування системи аудиту власного капіталу на підприємстві потрібно зважати на головне завдання управління — забезпечення роботи підприємства в інтересах власників, які надали основну частину ресурсів в його розпорядження. Тому, аудит стану власного капіталу необхідно здійснювати постійно, на всіх стадіях функціонування підприємства:

- на початковій стадії — у вигляді підготовки та затвердження необхідних документів (статуту, наказів та інших внутрішніх регламентів); формування кадрового складу виконавчих органів, ревізійної комісії, аудитора; визначення повноважень загальних зборів засновників; встановлення порядку розподілу прибутку; призначення керівника підприємства; встановлення обмежень на розпорядження майном без згоди власника та порядку реорганізації і ліквідації підприємства;

- на поточному етапі контролюють надходження та використання коштів, фінансову дисципліну, поточну звітність тощо;

- наступний контроль передбачає перевірку щорічного звіту про виробничу і фінансово-господарську діяльність, оцінювання їх результатів та визначення можливих резервів збільшення та оптимізації структури власного капіталу

Основними завданнями контролю власного капіталу є перевірка:

- правильності формування і використання (вилучення) власного капіталу;

– дотримання встановленого установчими документами розміру статутного капіталу;

– правильності ведення обліку внесків до статутного капіталу і розрахунків за дивідендами.

Інформаційне забезпечення аудиту власного капіталу доцільно згрупувати наступним чином.

1. Бухгалтерські та установчі документи: установчий договір; статут; облікова політика підприємства; типовий договір про обслуговування емісії цінних паперів; акт приймання-передачі пакету акцій відкритого акціонерного товариства; заява про реєстрацію випуску акцій; заява про реєстрацію випуску акцій у разі збільшення розміру статутного капіталу за рахунок реінвестиції; заява про реєстрацію випуску акцій у разі збільшення розміру статутного капіталу за рахунок спрямування прибутку до статутного капіталу; журнал реєстрації акцій.

2. Аналітичні документи: висновок аналітичного відділу про динаміку і співвідношення власного і позикового капіталу; висновок аналітичного відділу про рентабельність капіталу.

Перевірка розглянутих документів дозволить аудиторам виділити основні порушення, а також застосувати аудиторські процедури «по суті»: формування статутного та інших капіталів; нарахування та виплата дивідендів; операцій з цінними паперами власної емісії; перевірка розподілу прибутку та ін.

Серед основних напрямів проведення аудиту наступні:

– аудит статутного капіталу (його проведення передбачає застосування таких процедур: перевірка вимог щодо правильності формування власного капіталу згідно з законодавством України; для акціонерних товариств перевірка видів і кількості випущених та розміщених акцій; правильність обґрунтованості збільшення (зменшення) статутного капіталу та відображення даних операцій на рахунках бухгалтерського обліку);

– аудит додаткового та резервного капіталів (правильність та доцільність формування резервного капіталу; перевірка правильності уцінки (дооцінки) активів підприємства; правильність зроблених бухгалтерських записів; перевірка дотримання вимог щодо формування додаткового капіталу та ін.);

– аудит прибутку (необхідно застосовувати такі процедури аудиту: перевірка правомірності використання прибутку підприємства згідно вимог українського законодавства; перевірка правильності відображення операцій з визначенням прибутку (збитку) на рахунках бухгалтерського обліку і фінансової звітності).

Серед порушень, які виявляють у процесі внутрішнього контролю власного капіталу, можуть бути: не створення резервного капіталу (який передбачено в установчих документах); не приведення у відповідність розміру статутного капіталу до розміру чистих активів у встановлений законодавством час; не своєчасне погашення вилученого та неоплаченого капіталу тощо.

Отже, аудит власного капіталу проводиться з метою підтвердження аудиторським висновком інформації про власний капітал, його структуру та зміни у власному капіталі, що сталися протягом звітного періоду. Він дозволяє перевірити дотримання встановленого нормативно-правовими актами держави, установчими документами підприємства та рішеннями його керівних органів порядку формування та зміни усіх складових власного капіталу.